
Laenu võttes peab esitama krediidiandjale tõese info finantskohustuste kohta

19. juuni 2023

Laenu taotlemisel peab tarbija otsuse põhjalikult läbi mõtlema ja krediidiandjale esitama tõese info oma finantskohustuste ja sissetulekute kohta. Ainult nii saab laenuandja objektiivselt hinnata tarbija võimet laen tagasi maksta. Krediidiandjatel lasub vastavalt seadusele aga kohustus kontrollida laenaja finantstausta vastavalt vastutustundliku laenamise põhimõttele.

Tarbijatele laenu väljastamine on reguleeritud peaaesjalikult võlaõigusseaduse ja krediidiandjate ja

–vahendajate seadusega. Mõlemal juhul on tarbijatele teenuse osutamise kontekstis olulisemaks nõudeks vastutustundliku laenamise põhimõte. See tähendab lihtsustatult, et laenuandja peab enne laenu andmist kontrollima kättesaadavatest allikatest ja tarbija antud info põhjal tarbija krediitvõimelisust ehk seda, kas suudetakse laen ka tagasi maksta. Tarbijaga ei tohi sõlmida krediitdilepingut, mis ei vasta tema krediitvõimele ning millest tulenevaid kohustusi tarbija täita ei suuda. Juhul, kui krediitandja ei ole veendunud tarbija võimes laen tagasi maksta, ei tohi lepingut sõlmida ehk tarbijale laenu anda.

Kui laenuturg ei toimi ootuste kohaselt, tuleb seadusi muuta

Krediitvõimelisuse hindamine, mis on vastutustundliku laenamise oluline osa, ei ole siiski täppisteadus. Tarbija võib muutuda krediitvõimetuks ka peale krediitdilepingu sõlmimist, kui olukord majanduses halveneb, tarbija kaotab töö või ilmnevad muu probleemid. Seepärast olekski oluline kehtestada tõhusad nõuded, et krediiti väljastataks vaid neile tarbijatele, kes suudavad ka pikas plaanis laenu tagasi maksta.

Üks lahendus, mis aitaks krediitvõimelisuse hindamist tõhusamaks muuta, on positiivne krediitiregister. Krediitandjad on kohustatud kontrollima tarbijate krediitvõimelisuse hindamise käigus tarbija olemasolevaid kohustusi, kuid selliste kohustuste kontrollimiseks puudub usaldusväärne allikas. Hetkel lähtutakse andmetest, mis tarbija esitab ning tarbija pangakonto väljavõttelt saadud informatsioonist, eeldusel, et sellel kõik kohustused kajastuvad. Positiivne krediitiregister annaks krediitandjatele võimalusi hinnata tarbija kõiki olemasolevaid finantskohustusi ühtsetel alustel – see muudaks krediitvõimelisuse hindamise täpsemaks.

Finantsinspeksioon on teinud Rahandusministeeriumile ettepaneku kehtestada krediitandjatele krediidi põhiosa ja intressimakse ning tarbija sissetuleku suhe. Krediitandja protseduurireeglid peavad sisaldama nii krediitvõimelisuse hindamise ja esitatud andmete kontrollimise metoodikat, kuid ka suhtarve, millest laenuotsuse tegemisel lähtutakse. See tähendab seda, et krediitandjate poolt kasutatavad krediidi põhiosa ja intressimakse ning tarbija sissetuleku suhet kajastavad suhtarvud varieeruvad krediitandjate lõikes. Nii võib sama inimene ühelt krediitandjalt saada laenu ja teiselt mitte. Kehtestades kõikidele Eestis tegutsevatele krediitiasutustele, krediitandjatele ja erandi alusel tegutsevatele krediitandjatele nn põranda, oleks paremini tagatud see, et kõik krediitandjad hindaksid tarbija krediitvõimelisust ühetaolisemalt ning läbipaistvamalt. Lisaks aitaks see vähendada inimeste maksejõuetuks jäämise riski ning sellest johtuvaid muid sotsiaalseid probleeme.

Suuremad trahvid ärgitaksid krediitandjaid olema täpsemad

Finantsinspeksioon on aastaid juhtinud tähelepanu sellele, et Eesti finantsturu karistused on hetkel liiga leebed ja need ei heiduta turul tegutsejaid piisavalt. Maksimaalne trahvisumma on 32 000 eurot, karistuste aegumine on lühike ja menetlusprotsess keeruline. Alates käesoleva aasta 1. novembrist saab pankasid väärteokorras karistada kuni viie miljoni euro suuruse trahviga. Teatud rikkumiste eest võib trahv pankadele olla ka suurem ehk kuni 10% ettevõtte netokäibest. Ülejäänud krediitandjatel tõuseb maksimaalne trahvisumma 400 000 euroni.

Finantsinspeksioon on avaldanud soovi, et inspeksiooni juurde loodaks finantsombudsmani ametikoht, kelle ülesandeks oleks lahendada finantsteemalisi vaidluseid tarbijate ja finantssektoris tegutsevate ettevõtete vahel. See muudaks lahendused kiiremaks ja odavamaks.

Kuid isegi, kui kõiki seaduseid muuta ja luua tarbijate turvalisema laenamise jaoks uusi lahendusi,

siis ühegi seaduse abil ei saa muuta kainet meelt ja selget arusaamist tarbijal endal sellest, millised on tema võimalused laenu võtta ja tagasi maksta. Sest nagu öeldakse, parem varblane peos, kui tuvi katusel. Liiga uljalt ja vastutustundetult laenu võttes võibki sattuda võlakeerisesse. Iga finantsotsus tuleb läbi mõelda, samuti riskid läbi analüüsida. Kui vaatamata sellele tekib siiski keeruline olukord majanduses või perekonnas ning laenumaksete õigeaegne tasumine käib üle jõu, siis tuleb koheselt ühendust võtta oma laenuandjaga, et üheskoos leida keerulisest olukorrast [väljapääs](#).

Teele Jürjer, Finantsinspektsiooni finantsteenuse järelevalve osakonna jurist